

Reformer holder danskerne på arbejdsmarkedet

Efterlønsalderen er steget. Folkepensionsalderen er ændret. Og tidligere tiders særydelser for unge ældre, der gav mulighed for at trække sig tidligt tilbage, er helt forsvundet.

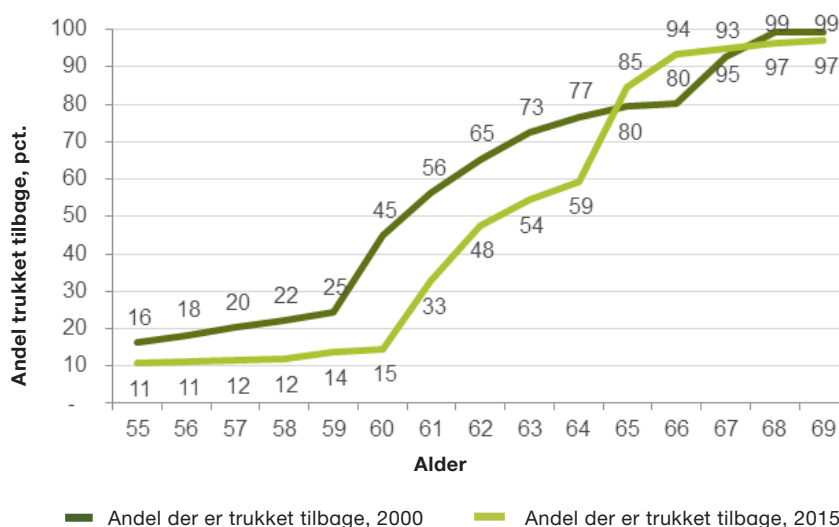
I løbet af de seneste 15 år er danskernes muligheder for at forlade arbejdsmarkedet tidligt svundet ind, og ser man på tallene, står det da også klart, at danskerne forlader deres jobs senere.

Hvor næsten halvdelen af danskerne (45 pct.) modtog efterløn eller førtidspension som 60-årige (første efterlønsalder) i 2000, var der i 2015 blot en tredjedel af de 61-årige, der gjorde det i 2015 – se figur 1. I mellemtiden var efterlønsalderen steget til 61 år.

Kigger man på tilbagetrækningsmønstret for danskerne året inden, de rammer folkepensionsalderen, er der sket et fald i andelen, der er gået på efterløn. Hele 80 pct. af landets 66-årige var på efterløn i 2000, hvor pensionsalderen var 67 år. Til sammenligning var andelen faldet til 59 pct. i 2015, hvor man som 64-årig kunne se frem til folkepension året efter.

Ifølge Michael Jørgensen, der er analysechef i ATP, skyldes faldet, at reformerne op gennem 00'erne har ændret danskernes til-

Figur 1: Tilbagetrækning for 55-69-årige i 2000 og 2015

Note: Tilbagetrækningen er opgjort som det alderstrin, hvor man påbegynder en tilbagetrækningsydelse. Man kan således godt være trukket tilbage på et givent alderstrin, selvom man har været beskæftiget det meste af året.

Kilde: Danmarks Statistik, DREAM og egne beregninger

bagetrækningsmønstret. Kort sagt venter langt flere med at forlade arbejdsmarkedet.

”Danskerne går væsentligt senere på pension i 2015 i forhold til 15 år tidligere. I lyset af at både efterlønsalder og folkepensionsalder stiger yderligere frem

mod 2023, må man forvente, at tilbagetrækningsalderen fortsætter med at stige nogle år endnu”, siger han, men fortsætter med et forbehold:

”Det er dog usikkert, om man kan forudsige udviklingen 1:1. Der kan komme et

tidspunkt, hvor efterlønsalderen er steget så meget, at nogle personer må forventes at ville søge en førtidspension eller et fleksjob, inden de når efterlønsalderen.”

Flere forbliver beskæftiget

Selvom efterlønsalderen steg fra 60 til 61 år fra 2000 til 2015, modtog færre efterløn ved første mulige efterlønsalder i 2015 end i 2000. Og de, der valgte at blive på arbejdsmarkedet i 2015, var også i høj grad i beskæftigelse – se tabel 1.

”Det tyder således på, at man ikke blot har flyttet folk fra efterløn og pension til midlertidige overførsler, men at de rent faktisk er blevet længere på arbejdsmarkedet i reelle jobs”, siger Michael Jørgensen.

Overgangsydelsen en saga blot

Oprindelig var efterlønnen tænkt som en måde at give plads til yngre kræfter på arbejdsmarkedet i 1979 i en tid med høj ungdomsarbejdsløshed ved at give de ældre en mulighed for at trække sig tidligt tilbage. I 1992 kom den supplerende overgangsydelse til, som gav langtidsledige mulighed for at trække sig permanent tilbage lige inden efterlønsal-

den (55-59-årige). Senere blev ordningen udvidet til også at gælde personer helt ned til 50 år.

I 1990'erne virkede efterløns- og overgangsordningerne over forventning, og der blev derfor vedtaget reformer, der skulle dæmpe tilgangen til ydelserne eller helt fjerne muligheden for at gå tidligt på pension. Reformerne af efterlønsordningen fra 1999 og frem har betydet, at ordningen er blevet justeret fra 7 til 4 år i årene fra 2000 til 2015, og at overgangsydelsen helt blev fjernet, så den sidste modtager fik ydelsen i 2006.

Afskaffelsen af overgangsydelsen har haft stor betydning for udviklingen i danskernes tilbagetrækningsmønster fra 2000 til 2015. Ifølge figur 1 faldt andelen, der modtog en pension året før efterlønsalderen, fra 25 pct. i 2000 til 15 pct. i 2015, hvor man ”kun” kunne modtage førtidspension.

Mens mange trak sig senere tilbage på efterløn – eller slet ikke – i 2015, var andelen af danskere, der var gået på

Tabel 1: Beskæftigelsesgrad i pct. for 55-66-årige i år 2000 og år 2015

Alder	2000	2015
55	73	75
56	70	75
57	68	74
58	65	74
59	62	72
60	54	71
61	42	62
62	34	50
63	29	41
64	24	36
65	22	
66	21	

pension som 67-årige, stort set på samme niveau i 2000 og 2015.

Ifølge figur 1 havde 93 pct. af de 67-årige danskere lagt afdelingsmøder, kantinestrukturer og arbejdsopgaver bag sig i 2000, hvor andelen i 2015 var 95 pct. ▶

Tabel 2: Tilbagetrækning og beskæftigelse opdelt på uddannelsesniveau, 60-64-årige - 2000 og 2015

Uddannelsesniveau	Antal	År	Andel på efterløn	Andel på førtidspension	Andel trukket tilbage	Beskæftigelsesgrad
Alle	259.485	2000	41	21	63	37
	332.105	2015	24	16	42	52
Grundskole	120.319	2000	42	30	73	28
	88.568	2015	22	29	53	39
Erhvervs- og gymnasiale udd.	95.692	2000	45	15	61	39
	143.239	2015	28	13	42	51
Kort videregående udd.	6.455	2000	37	9	49	52
	14.517	2015	21	9	31	63
Mellemlang videregående udd.	27.762	2000	30	11	42	58
	61.631	2015	26	9	36	60
Lang videregående udd.	9.257	2000	14	4	21	78
	24.150	2015	11	4	16	80

Note: I andelen trukket tilbage indgår delpension og fleksydelse også. Beskæftigelsesgrad er andel af året uden overførselsindkomster. Kilde: Danmarks Statistik, DREAM og egne beregninger

"Sammenligner man de to år – 2000 og 2015 - er det stort set samme andel, der er gået på pension, efter at man har holdt sin 67-års fødselsdag. Men der var dog en større andel af danskerne, der blev på arbejdsmarkedet, blandt de 68-70-årige i 2015, hvilket skyldtes, at de, der valgte at arbejde efter folkepensionsalderen, arbejdede i flere år end tidligere", forklarer Michael Jørgensen.

De lavest uddannede stopper først

I tabel 2 har vi set nærmere på den samlede tilbagetrækning på alderstrinene 60-64 år i hhv. 2000 og 2015. Vi har også lavet beregningerne opdelt på uddannelsesniveau.

Ikke overraskende er det dem med de laveste uddannelser, der forlader arbejdsmarkedet i størst udstrækning. Når det er sagt, har dem med en grundskoleuddannelse oplevet det største fald i tilbagetrækning. Hvor 73 pct. af danskerne med en grundskoleuddannelse i aldersgruppen var trukket tilbage i 2000, gjaldt det blot 53 pct. i 2015. Det svarer til et fald på 20 procentpoint.

Lignende fald er sket blandt danskere med en erhvervs- eller gymnasial uddannelse (19 procentpoint) og kort videregående uddannelse (17 procentpoint). Faldet var mere beskedent blandt personer med mellemlange (6 procentpoint)

Sådan har vi regnet

I analysen ser vi på samtlige danskere i aldersgruppen 55 til 69 år i hhv. år 2000 og 2015.

Vi definerer andelen, der er trukket tilbage på et givent alderstrin, som dem, der påbegynder modtagelsen af en tilbagetrækningsydelse (overgangsydelse, efterløn, førtidspension, delpension, fleksydelse og folkepension).

Beskæftigelsesomfanget beregner vi på baggrund af DREAM's forløbsdatabase, som opgør andelen af året, hvor man modtager en offentlig ydelse. Vi korrigerer for de ydelser, der ikke indgår (fx SU), og beregner beskæftigelsen residualt.

og lange uddannelser (6 procentpoint). Overordnet er det danskerne med de længste uddannelser, der holder længst fast i arbejdsmarkedet, men lidt overraskende var der relativt færre personer med en kort videregående uddannelse i 2015, der var trukket tilbage end i uddannelsesgruppen mellemlang videregående uddannelse.

Generelt er det stort set kun tilgangen til efterlønnen der er ændret. For andelen, der modtager førtidspension i aldersgruppen, er nærmest uændret på tværs af uddannelsesgrupper.

Fakta

I 1979 indføres efterlønsordningen. Ordningen har på dette tidspunkt til hensigt at give plads til de unge og en mulighed for, at nedslidte personer kan trække sig tilbage før folkepensionsalderen. Senere indføres overgangsydelsen som mulighed for at trække sig tilbage før efterlønsalderen.

I 1999 kommer en efterlønsreform, som skal motivere de ældre til at trække sig senere tilbage fra arbejdsmarkedet, idet man havde brug for et større arbejdsudbud.

I 00'erne bliver folkepensionsalderen reduceret fra 67 til 65. Reduktionen betyder samtidig, at efterlønsperioden bliver reduceret fra 7 til 5 år.

I 2006 hæves efterlønsalderen og folkepensionsalderen til 62 og 67 år, og i 2011 indgår man en aftale, hvor efterlønsperioden blev reduceret fra 5 til 3 år. Det betyder desuden, at efterlønsalderen og folkepensionsalderen med tiden vil stige til 64 og 67 år.

I 2000 kunne man trække sig tilbage på overgangsydelse som 55-årig, gå på efterløn som 60-årig og folkepension som 67-årig. I 2015 kunne man tidligst gå på efterløn som 61-årig, og folkepensionsalderen var 65 år.